

rector Wim van der Veer:
"Wij geloven in kleinschaligheid"

tekst Brink Groep bv

SG Cambium: één onderwijsvisie, twee unieke schoolgebouwen

Scholengroep Cambium in Zaltbommel wil leerlingen de ruimte bieden om te ontdekken binnen de beslotenheid van hun eigen opleiding. Verspreid over twee locaties van samen zo'n 15.000 m² bvo krijgen zo'n 1.800 leerlingen en 200 medewerkers van het VMBO BB, VMBO KB, VMBO TL, de HAVO en het VWO nieuwe huisvesting, binnen hun eigen leercultuur. Dit nieuwe onderkomen moet voorjaar 2012 gereed zijn. Brink Groep begeleidde dit unieke proces vanaf de haalbaarheidsstudie, die er al lag, via een programma van uitgangspunten en een programma van eisen naar de Ontwerp- en Voorbereidingsfase. Medio 2010 sloot Brink Groep dit dynamische adviestraject succesvol af met de Europese Aanbesteding.

Rector Wim van der Veer van Scholengroep Cambium, bouwmanager Arko Heitbrink en senior projectmanager Jetty Kruiter van Brink Groep zitten er ontspannen en vooral stralend bij als dit interview plaatsvindt. Niet zo gek ook: na vier jaar intensief samenwerken, waarbij het er soms 'flink op ging', en honderden uren rekenen en tekenen, is de schop in de grond gegaan aan de Van Heemstraweg in Zaltbommel. Zomer 2010 zijn de contouren van dit moderne schoolpand, dat volgens Van der Veer de "vaklui in wording straks letterlijk in de etalage zet" al duidelijk zichtbaar. En dat is maar goed ook, want voorjaar 2011 moet het nieuwe onderkomen voor de 60 leerkrachten en hun circa 500 VMBO-leerlingen BB en KB aan de Van Heemstraweg klaar zijn. Terwijl zij genieten van de nieuwe faciliteiten in het transparante en toch besloten gebouw, trekken de leerlingen en docenten van locatie Courtine in de dan verlaten, oude schoolgebouwen aan de Van Heemstraweg. Ondertussen wordt het pand aan Courtine ingrijpend verbouwd en uitgebreid tot één groot onderwijsgebouw, met daarin drie kleinschalige scholen voor het VMBO TL, de HAVO en het VWO.

eigen identiteit

Van der Veer: "Sinds de fusie in 1994, hebben wij altijd vastgehouden aan de gedachte, dat onze scholen/opleidingen ieder hun eigen identiteit, hun eigen cultuur hebben. Een VMBO-leerling of -docent

heeft een andere leeromgeving nodig dan bijvoorbeeld een HAVO- of VWO-leerling of -docent. Vanuit diezelfde historie geloven wij in kleinschaligheid, een vaste groep leerlingen met een vaste groep leerkrachten, een plek waar iedereen elkaar kent en wordt gekend. Wat echter verandert, is de onderwijsvorm. De leerlingen van nu, en zeker die van de toekomst, zijn in geen enkel opzicht gelijk aan hoe wij vroeger zelf waren. Om hen goed te kunnen faciliteren, zodat ze naar onze Scholengroep toe blijven komen, moeten we ze blijven prikkelen. Daarvoor moeten onze onderwijsgebouwen op de schop. En dan het liefst in één keer goed, zodat we weer 40 jaar vooruit kunnen."

conceptuele fase

Kruiter: "Vanuit het haalbaarheidsonderzoek, dat SG Cambium al had laten doen door een andere marktpartij, wisten we dat ze twee schoollocaties wilden aanpakken. Om te achterhalen hoe ze deze het beste vorm konden geven hebben we eerst de onderwijsvisie van SG Cambium scherpgesteld. Tijdens workshops waarin docenten en ondersteunend personeel in beelden hun wensen mochten uitdrukken en via excursies met leerlingen, hebben we een antwoord geformuleerd op de vraag: 'Hoe ziet het onderwijs in de toekomst eruit? En wat heb je nodig om dit nieuwe onderwijs te verzorgen?' Toen dit helder was hebben we samen

met de beleidsstukken van Wim het huisvestingsconcept voor de twee locaties opgesteld en vertaald in een programma van uitgangspunten." Van der Veer, enthousiast: "Ik raad iedereen aan om een dergelijke conceptuele fase met je gebruikers in te bouwen. Het mag dan intensief en vertragend zijn, voor de uitwerking van onze school 'van de toekomst' is het enorm belangrijk gebleken. Het heeft ons tot inzichten gebracht die we anders nooit hadden gehad." Prima natuurlijk, maar een programma van uitgangspunten, wat is dat? "Een goede basis voor het verdere ontwerp en uitvoeringsproces, maar veel te globaal om vast te leggen in contracteisen, zoals je in een programma van eisen doet. Vandaar deze naam," lacht Heitbrink, die het hele proces lang verantwoordelijk was voor het wiskundige rekenwerk dat nodig was om alle wensen te vertalen in financieel haalbare plannen.

klaargestoomd voor de toekomst

Voor Van der Veer brak er vervolgens een spannende periode aan. "Aan de ene kant had je daar onze aangescherpte onderwijsvisie met bijbehorende wensen op het gebied van activiteiten en functionaliteiten en aan de andere kant zat Arko, die deze gevoelsitems voor het programma van eisen in harde vierkante meters en technische eisen moest vertalen." Heitbrink: "En dat voor twee schoollocaties! Er zijn momenten geweest dat ik dacht: 'Dit is onmogelijk, de wensen en eisen van de school passen niet binnen de gestelde kaders!' Maar het is gelukt! Met dank ook aan Wim, met wie ik soms om half twaalf 's avonds nog aan het bellen was om tot een oplossing te komen." Deze reageert: "Dat vind ik werkelijk fantastisch, dat we gaande het proces niet meer in problemen dachten, maar als we ergens tegenaan liepen zeiden: 'Dit lossen we op!'" Waarna hij toevoegt: "Dat we het konden oplossen had ook te maken met de tijdige communicatie over de obstakels die we op ons pad troffen. Dan riep Arko bijvoorbeeld: 'De wensen voor de vierkante meters voor de praktijklokalen passen niet. Ik kan geen 400 vierkante meter toekennen aan houtbewerking, maar slechts 180 vierkante meter.' Ik ging dan naar zo'n docent, en die riep weer: 'Ja, maar zó kan ik toch geen les geven!' In dit specifieke geval hebben we hem met de andere praktijkdocenten om de tafel gezet en gezegd: 'Jullie hebben samen 1000 vierkante meter tot je beschikking, deel ze maar in.'" Heitbrink: "Dat was best hard, maar we konden niet anders." Van der Veer: "Inderdaad. En achteraf bezien waren deze en alle latere gevoerde discussies nog dubbel nuttig ook: ze hebben de organisatie (maar ook de ouders en de leerlingen) klaargestoomd voor de toekomst."

geluk bij een ongeluk

Net toen het besluit was gevallen om uit alle doorgerekende scenario's te kiezen voor nieuwbouw aan de Van Heemstraweg en een ingrijpende verbouwing en uitbreiding op locatie Courtine, brak medio 2008 de financiële crisis uit en stortte de economie in. Voor velen dikke pech, maar voor SG Cambium een gouden kans: "We konden lenen tegen een lagere rente en zagen bovendien de bouwmarkt in elkaar storten. We besloten direct op beide locaties eerst helemaal uit te ontwerpen en dan pas het aanbestedingstraject in te gaan," aldus Heitbrink, die uit ervaring wist hoezeer de financiële crisis zou kunnen doorwerken in de aanbiedingen van de aannemers: "Die moesten wel gunstig zijn. Want in tegenstelling tot de woning- en kantorenmarkt, waar een bouwopdracht in tijden van crisis gerust in de ijskast wordt gezet, betekent mogen bouwen voor een school zekerheid: direct aan de slag en dus omzet boeken."

'Voorjaar 2011 moet het nieuwe onderkomen voor de 60 leerkrachten en hun circa 500 VMBO-leerlingen BB en KB aan de Van Heemstraweg klaar zijn'

'De criteria voor het ontwerp laten zich grofweg omschrijven als: onderscheidend, prikkelend, ruimtelijk en toch geborgenheid gevend aan de leerlingen van de diverse opleidingen'

twee unieke schoolgebouwen

Na het opstellen van het PvE begeleidde Brink Groep de architectenselectie. Drie architectenbureaus mochten zich op uitnodiging presenteren en een schetsontwerp maken voor beide schoolgebouwen. De criteria voor het ontwerp laten zich grofweg omschrijven als: onderscheidend, prikkelend, ruimtelijk en toch geborgenheid gevend aan de leerlingen van de diverse opleidingen. Bovendien moest op beide plekken ruimte voor ontmoetingen zijn en wilde SG Cambium dat de locatie aan de Van Heemstraweg een vakschooluitstraling zou krijgen. Voor locatie Courtine kregen de architecten de opdracht mee om in het bestaande gebouw drie aparte opleidingen onder te brengen. Van der Veer: "Deze ontwerpen, die van hoog niveau en beduidend meer dan een schets waren, hebben we voorgelegd aan de toekomstige gebruikers, de gemeentelijke Welstand en een onafhankelijke expertgroep. Uiteindelijk hebben we voor het gebouw aan Courtine gekozen voor de gedachtegang van AGS en voor het pand aan de Van Heemstraweg voor het karakteristieke ontwerp van Van den Berg Kruisheer Elffers Architecten in Rotterdam." (Zie artists impression op deze pagina) Kruijer: "Het mooiste vind ik nog dat ze nu twee unieke schoolgebouwen krijgen die allebei passen bij één onderwijsvisie!"

zelf opgeleide vaklui

Tijdens het hiernavolgende dynamisch ontwerpproces vol tussentijdse terugkoppelingen en een enkele scopewijziging, hield Heitbrink nauwlettend de vinger aan de pols: "Dat ging verder dan sturen op investeringskosten," vertelt deze hierover. "Het ging mij nadrukkelijk ook om het in kaart brengen van de geldstromen en het sturen van de exploitatielasten. De panden neerzetten is één, maar je moet ze daarna nog wel enkele decennia lang goed kunnen onderhouden." Dit betekende overigens niet louter en alleen dat de bouwmanagers waar mogelijk beknibbelden: "In tegendeel," aldus Heitbrink, "we deden er hier en daar juist voor de gebruikers een schepje aan wensen bovenop!" Vooral in de bestekfase is - samen met de Bouwmanager van Woonlinie, de partij die de directievoering is gegund vanuit de stimulering van de lokale economie - gestuurd op het toevoegen van extra's om de huisvesting helemaal compleet te maken. De hiernavolgende Europese Aanbestedingsprocedure overtrof alle verwachtingen, volgens Van der Veer: "We kregen dermate gunstige inschrijvingen, dat we de beide panden niet alleen kunnen laten realiseren zoals we wilden, maar zelfs diverse extra's, zoals een topkoeling van de gebouwen, kunnen laten uitvoeren." Ondanks een Europese Aanbesteding is het werk gegund aan enkele regionale partijen, die ook plaatselijke partijen inschakelen. "Hierdoor is de kans groot dat een deel van de werkzaamheden door enkele door ons zelf opgeleide vaklui gebeurt!", aldus een stralende locatiedirecteur.«

*artist impression:
Van den Berg Kruisheer Elffers Architecten Rotterdam*